

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΑΤΤΙΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ & ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Ταχ. Δ/ση: Λ. Συγγρού 98-100
Ταχ. Κώδικας: 117 41
Πληροφορίες: Α. Γιαλλελή
Τηλέφωνο : 210 3213 122, εσωτ. 106
Fax: 210 3240 457
e-mail: efaanat@culture.gr

ΠΡΟΣ:

ΥΠΠΟΑ - ΓΔΑΠΚ

α) ΔΙΠΚΑ

β) ΔΒΜΑ

ΚΟΙΝ:

- 1) Γραφείο Υπουργού Πολιτισμού
- 2) Γραφείο Γενικού Γραμματέα Πολιτισμού
- 3) ΓΔΑΠΚ
- 4) Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας
- 5) Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων Αττικής Αν. Στερεάς Ελλάδας & Κυκλάδων

ΘΕΜΑ: Απόψεις επί της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) της δραστηριότητας εκμετάλλευσης λατομείου μαρμάρων σε δημόσια δασική έκταση εμβαδού 243.810,90 τ.μ. (χώρος Α) στη θέση Βαθειά Χούνη Άνω Ραπεντώσας Δ.Ε. Διονύσου Δήμου Διονύσου και Δ.Ε. Πεντέλης του Δήμου Πεντέλης από την εταιρεία ΜΕΓΑΛΙΘΙΚΗ Α.Β.Ε.

Σχετ: α) Το αρ. πρ. ΠΕ.ΧΩ.ΣΧ./51855/5-5-2021 (αρ. πρ. ΥΠΠΟΑ/209179/11-5-2021) έγγραφο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής με συνημμένο ψηφιακό δίσκο της ΜΠΕ

β) Τα αρ. πρ. 186866/11-5-2021 και 186855/9-6-2021 έγγραφα της ΔΙΠΚΑ με τα οποία γνωστοποιήθηκαν στην Εφορεία μας οι με αρ. πρ. 43321, 43290, 43333/13-4-2021 και 43225/13-4-2021 (ορθή επανάληψη στις 25-5-2021) Αποφάσεις Έγκρισης διενέργειας ερευνητικών εργασιών προς διαπίστωση μαρμάρου της Δ/σης Τεχνικού Ελέγχου της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής

Σας αποστέλλουμε το φάκελο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που αναφέρεται στο θέμα, η οποία κατατάσσεται στην 5η Ομάδα, α/α 3 «Εξόρυξη βιομηχανικών ορυκτών, μαρμάρων & σχιστολιθικών πλακών», υποκατηγορία Α2 «Επιφανειακή: εκτός περιοχών *natura* – εμβαδόν < 250 στρέμματα», η οποία εισήχθη στην Υπηρεσία μας 11-5-2021 με το ανωτέρω (α) σχετικό και σας γνωστοποιούμε τα εξής:

A. Με τα ανωτέρω (β) σχετικά έγγραφα της ΔΙΠΚΑ, γνωστοποιήθηκαν στην Εφορεία μας (11-5-2021) οι σχετικές από 13-4-2021 Αποφάσεις της Δ/σης Τεχνικού Ελέγχου της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (Α.Δ.) Αττικής - Τμήμα Φυσικών Πόρων, που αφορούν σε εγκρίσεις διενέργειας ερευνητικών εργασιών προς διαπίστωση μαρμάρου με γεωλογικές μεθόδους, όπως γεωλογική αναγνώριση, χαρτογράφηση και γεωλογική μελέτη, χωρίς επέμβαση στο έδαφος, σε δημόσιες εκτάσεις στη θέση "Βαθειά Χούνη Άνω Ραπεντώσας" (όμοροι χώροι Α, Β, Γ, Δ), Δ.Κ. Διονύσου, Δήμου Διονύσου, Π.Ε.Ανατολικής Αττικής. Για τις αιτούμενες ερευνητικές εργασίες δεν ζητήθηκε η γνώμη του ΥΠΠΟΑ (Ν. 3028/2002), παρά το γεγονός ότι το όρος Πεντέλη είναι προστατευόμενο (βλ. κατωτέρω Β1, Β2, Β3). Οι ερευνητικές εργασίες ολοκληρώθηκαν και τα αποτελέσματα υποβλήθηκαν εντός μιας ημέρας (14-4-2021) προς την ΕΑΓΜΕ (βλ. ΜΠΕ - Παράρτημα Ι - έγγραφο της Μεγαλιτικής ΑΒΕ «Υποβολή Γεωλογικής Μελέτης - Τεχνικής Έκθεσης Ανάλυσης Αποτελεσμάτων διενέργειας ερευνητικών εργασιών...»), ενώ οι εν λόγω Αποφάσεις προβλέπουν προθεσμία 30 ημερών από την κοινοποίησή τους για άσκηση διοικητικής προσφυγής στο ΥΠΠΕΝ από οποιοδήποτε έχει έννομο συμφέρον.

Ταυτόχρονα απεστάλη από την Α.Δ. Αττικής η εν θέματι ΜΠΕ (σχετ. α, συν. 1), σύμφωνα με την οποία η εταιρεία ΜΕΓΑΛΙΘΙΚΗ Α.Β.Ε. προτίθεται να προβεί σε επανέναρξη εξόρυξης μαρμάρου στο δυτικό και νότιο τμήμα (εικ. 1 και 2) ανενεργού από το 1993 λατομείου σε δημόσια δασική έκταση εμβαδού 243.810,90 τ.μ. (χώρος Α) στη θέση Βαθειά Χούνη, με την προοπτική σταδιακής επέκτασης σε όμορους λατομικούς χώρους προς τα Β/ΒΑ (χώροι Β, Γ, Δ, έκτασης 212.913,86, 145.522,84 και 201.497,91τ.μ. αντίστοιχα) και σε παρακείμενο χώρο προς τα ανατολικά (χώρος Ε), η έκταση του οποίου δεν αναφέρεται (ΜΠΕ, σελ.9-18, 9-19). Όπως πληροφορηθήκαμε από τον εκπρόσωπο της εταιρείας κατά την αυτοψία (1-6-2021), για την αδειοδότηση της λειτουργίας των υπολοίπων λατομικών χώρων (Β, Γ, Δ και Ε) πρόκειται να υποβληθούν σταδιακά οι αντίστοιχες ΜΠΕ.

Σύμφωνα με τη ΜΠΕ (σ. 6-37), η χρονική διάρκεια λειτουργίας του αιτούμενου χώρου Α καλύπτει τη διάρκεια ζωής ενός λατομείου, που βάσει του Ν. 4512/2018 είναι 44 χρόνια, δύναται όμως να φτάσει και τα 70 χρόνια (άρ. 45, παρ. 3).

Ο αιτούμενος χώρος Α χωροθετείται πλησίον και ανατολικά της ψηλότερης κορυφής του Πεντελικού όρους, το Πυργάρι (εικ. 1) (εγκαταστάσεις ραντάρ, Υ+1.109μ.), σε δύο Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Αττικής (βλ. χάρτη, συν. 2, , μπλέ γραμμή). Το μεγαλύτερο μέρος του εμπίπτει στον Δήμο Διονύσου Περιφερειακής Ενότητας (Π.Ε.) Ανατολικής Αττικής, ενώ μικρό τμήμα του βρίσκεται εντός του Δήμου Πεντέλης, Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών. Η χωροθέτηση σε δύο Περιφερειακές Ενότητες δεν επισημαίνεται.

B.1 Διά της Υ.Α. αρ. 25638/27-3-1969 - ΦΕΚ 236/Β/4-4-1969 «Περί κηρύξεως όρεων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθος, Κορυδαλλού και Αιγάλεω ως τόπων χρηζόντων ειδικής προστασίας», μετά από «τήν ύπ' αριθ. 35)6.11.1968 πράξιν του Αρχαιολογικού Συμβουλίου», κηρύχθηκαν τα εν λόγω όρη ως "ιδιαιτέρον φυσικου κάλλους τοπεΐα ... χάριν τής διατηρήσεως καί προστασίας του χαρακτήρος αυτών εκ τής ασυδότητος λατομήσεως και ἀτάκτου οικοδομήσεως».

B.2 Για την προστασία των αρχαιοτήτων της Πεντέλης, έχουν οριοθετηθεί επιμέρους αρχαιολογικοί χώροι σε πολλές θέσεις του ορεινού όγκου, όπως μεταξύ άλλων, στο

Διόνυσσο (Ικάριον - ΦΕΚ 265/Β/1-10-1957, ΦΕΚ 818/Β/19-11-1984, ΦΕΚ 337/Δ/19-06-2020, βλ. χάρτη 1, κίτρινη γραμμή αρ. 3), στο σπηλαίο του Διονύσου και την πέριξ περιοχή (ΦΕΚ 1063/Β/26-9-1975), στη θέση «Καστράκι» (ΦΕΚ 593/Α.Π.Π./31-12-2010), έχουν κηρυχθεί προέχοντα βυζαντινά μνημεία (Μονή Πεντέλης, Άγιος Νικόλαος Καλησιών - ΦΕΚ 68/Α/26-4-1921, Άγιος Γεώργιος Κοκκιναρά, Φραγκοκκλησιά Βαγιάτι, Άγιος Παντελεήμων και Άγιος Λουκάς Ραπεντώσας - ΦΕΚ194/Α/17-7-23), ενώ πλήθος βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων προστατεύονται αυτοδίκαια σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3028/2002, όπως ο Ι.Ν. Αγ. Ασωμάτων σε απόσταση περί τα 600μ από τον αιτούμενο χώρο Α (βλ. χάρτη, συν. 2).

B.3 Στην καρδιά της Πεντέλης βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος των Αρχαίων Λατομείων της Πεντέλης (βλ. χάρτη, συν. 2, κίτρινη γραμμή αρ. 7), στον οποίο περιλαμβάνονται, επίσης, το Νυμφαίο και οι βυζαντινοί (τοιχογραφίες 13^{ου} αι.) ναοί των Αγίων Σπυριδώνα και Νικολάου στο σπήλαιο Νταβέλη (ΦΕΚ 184/Β/8-7-1957, ΦΕΚ673/Β/23-10-1990 και 78/Β/21-2-1991).

B.4 Ο αρχαιολογικός χάρτης της ευρύτερης περιοχής της βόρειας και ΒΑ Αττικής συμπληρώνεται με νέα αρχαιολογικά δεδομένα που προσθέτει η πρόσφατη, από το 2010 και εξής, αρχαιολογική έρευνα, σε εκτός σχεδίου περιοχές των υπωρειών του Πεντελικού όρους, εκτός των ήδη κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων, όπου διαπιστώθηκε η ύπαρξη πλήθους ορατών αρχαιοτήτων. Η Εφορεία μας προχώρησε στην υποβολή προτάσεων για οριοθέτηση/αναοριοθέτηση αρχαιολογικών χώρων σε περιοχές των Δήμων Διονύσου (αρ. πρ. Β' ΕΠΚΑ 3051/11-4-2012 – επικαιρ. 2018, Β' ΕΠΚΑ 9279/19- 11-2012 – επικαιρ. 2016) και Κηφισιάς (αρ. πρ. Β' ΕΠΚΑ 3049/11-4-2012, ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΑΘΗΝΩΝ/ΤΠΚΑΧΜΑΕΕ/293508/176016/ 16792/4452/12-09-2016) περιλαμβάνοντας τις νέες προαναφερθείσες θέσεις επί του Πεντελικού και την πληθώρα των θέσεων που εντοπίστηκαν στο σύνολο των ανωτέρω δήμων, ενώ επεξεργάζεται πρόταση για αναοριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου των λατομείων της Πεντέλης.

B.5 Συμπληρωματικά αναφέρεται ότι ο αιτούμενος χώρος Α βρίσκεται εντός των ορίων του Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) του δημόσιου δάσους Ραπεντώσας (ΥΑ 38074/1976 - ΦΕΚ 689Β/1976) και εντός αναδασωτέας έκτασης (ΦΕΚ 35Δ/03-02-2010 αριθ. απόφασης 244, βλ. ΜΠΕ σ. 5-6).

B.6 Με το από 26-8-1988 Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 755/Δ/21-10-1988, τροπ. ΠΔ 1989 - ΦΕΚ 253/Δ/8-5-1989) καθορίστηκαν ζώνες προστασίας του όρους Πεντέλη, χρήσεις και όροι δόμησης. Σημειώνεται ότι για την έκδοσή του δεν ζητήθηκαν οι απόψεις του Υπουργείου Πολιτισμού, παρά το γεγονός ότι είχαν κηρυχθεί αρχαιολογικοί χώροι στο Πεντελικό ήδη από το 1957 (βλ. παραπάνω). Με το εν λόγω Π.Δ. καθορίστηκε ζώνη λατομικής χρήσης που αποτελείτο «από τις περιοχές των λειτουργούντων λατομείων μαρμάρων...» (άρθρο 3, Ε).

Γ. Σχετικά με τη ΜΠΕ του αιτούμενου χώρου Α παρατίθενται τα ακόλουθα:

Γ1. Στη ΜΠΕ (σ. 2-8, 9-9, 10-6) αναφέρεται λανθασμένα ότι «Το λατομείο δεν εμπλέκεται με αρχαιολογικούς χώρους και βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη του 1χλμ από τους κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους της ευρύτερης περιοχής. Συνεπώς δεν αναμένονται επιπτώσεις από τη λειτουργία του.»

Ο αιτούμενος λατομικός χώρος Α βρίσκεται σε απόσταση 340μ. Β/ΒΑ από τα όρια του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Πεντέλης (βλ. χάρτη, συν. 2, κίτρινη γραμμή αρ. 7) και σε απόσταση μόλις 150μ. από αρχαία λατομεία (χάρτης, συν. 2, γαλάζια διαγράμμιση) που βρίσκονται εκτός του ορίου της συγκεκριμένης κήρυξης (βλ. S. H. Pike *Archaeological geology and geochemistry of Pentelic Marble, Mount Pentelikon, Attica*. Unpublished Ph.D. dissertation. University of Georgia, 2000, σ. 73-84, λατομεία Π95, Π96, Π97 (εικ. 3, 4), Π85, Π87, Π88, Π89). Επίσης, απέχει 1000μ. από τον κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο Διονύσου (βλ. χάρτη, συν. 2, κίτρινη γραμμή αρ. 3). Σε περίπτωση που οι νυν αιτούντες καταθέσουν αίτημα για τους χώρους Β, Γ και Δ, όπως προτίθενται να πράξουν σύμφωνα με την ΜΠΕ (σ. 9-18), η απόσταση αυτή θα μειωθεί κατά τα 2/3.

Γ.2 Για την εξωτερική προσπέλαση του αιτούμενου χώρου Α, η ΜΠΕ (σ. 6-4) προβλέπει τη συντήρηση προϋπάρχοντος δικτύου λατομικών δρόμων, το οποίο όμως διέρχεται ανάμεσα από τα αρχαία λατομεία (εικ. 5, 6): «...λόγω της πολύχρονης αχρησίας του δρόμου θα πρέπει να γίνει από την εταιρεία συντήρησή του κατά θέσεις, με διάστρωση 3Α.». Επομένως, η συντήρηση αλλά και η χρήση του δρόμου για τις λατομικές ανάγκες επιβαρύνει άμεσα τις αρχαιότητες (βλ. χάρτη 1, διπλή κόκκινη γραμμή).

Γ.3 Σύμφωνα με τον καθηγητή Μ. Κορρέ (Από την Πεντέλη στον Παρθενώνα, 1993, σ. 66-67): «Σε οριζόντια απόσταση περί τα 400μ από την κορυφή προς τα ΝΑ και σε υψόμετρο περί τα 1020μ., ευρίσκεται απομονωμένο το υψηλότερα κείμενο από τα αρχαία λατομεία του Πεντελικού. (Πολύ αλλοιωμένο λόγω νεότερης εκμετάλλευσης). Επισημασμένο ήδη στο χάρτη Kaupert.» Το σημείο αυτό συμπίπτει με το σημείο «Ο» του περιγράμματος του αιτούμενου λατομικού χώρου (βλ. χάρτη, συν. 2, εικ. 1). Το αιτούμενο λατομείο βρίσκεται «σε απόλυτα υψόμετρα από Υ+984 m έως Υ+770 m και έχει Βορειοανατολική έκθεση πρανών». Το μέτωπό του αναπτύσσεται στην κορυφή του χώρου, στις πλευρές «Ο – Π» δυτικά και «Ο – Ε» νότια, στα όρια του αρχαίου λατομείου, το οποίο θίγεται άμεσα. Επισημαίνεται ότι το τμήμα αυτό του αιτούμενου χώρου Α εμπίπτει στη Ζώνη Α προστασίας σύμφωνα με το από 26-8-1988 ΠΔ (πηγή: geodata.gov.gr), η οποία καθορίζεται ως περιοχή αναψυχής, αθλητισμού και γεωργικής χρήσης (άρθρο 3, Α).

Από το αρχαίο αυτό λατομείο, σύμφωνα με τον Κορρέ, προέρχεται «ο ημιτελής κολοσός του πεντελικού όρους... σωζόμενος τουλάχιστον έως το 1968» (ό.π. σ. 89, σχ.18.1). Φωτογραφίες του ημίεργου αγάλματος είχε παρουσιάσει το 1968 ο Αμερικανός αρχαιολόγος James R. Wiseman (An Unfinished Colossus on Mt. Penteli, *AJA* 72, 1968, 75-76). Παρίστανε καθιστή μορφή από τη μέση και πάνω, με ύψος περίπου 3,50μ. και πλάτος 2,53μ. Ο Rhys Carpenter (The Unfinished Colossus on Mt. Penteli, *AJA* 72, 1968, 279-280) δημοσίευσε φωτογραφίες που είχε τραβήξει περίπου μία δεκαετία νωρίτερα η αρχαιολόγος Alison Frantz, στις οποίες το άγαλμα αποτυπωνόταν στο εσωτερικό αρχαίου λατομείου.

Γ.4 Σύμφωνα με τη ΜΠΕ (σ. 2-2), «Για την ανάπτυξη των μετώπων του Δυτικού τμήματος του λατομείου θα πρέπει να διανοιχθεί νέος δρόμος εξωτερικής προσπέλασης, που θα οδηγεί στα ανώτερα υψόμετρα του λατομείου, στην κορυφή του χώρου του Δυτικού τμήματος (Υ+980), απ' όπου θα ξεκινήσουν οι νέες εργασίες εκμετάλλευσης - εξόρυξης μαρμάρων». Η διάνοιξη και συντήρηση του συνόλου των δρόμων εξωτερικής προσπέλασης πλησίον του ίδιου σημείου «Ο», όπως σταδιακά αναπτύσσονται (πρβλ. σχ. 2, 5 και 9 της ΜΠΕ), εμπίπτει εντός θεσμοθετημένης, με το από 26-8-1988 Π.Δ., Ζώνης Α (περιοχή αναψυχής, αθλητισμού και γεωργικής χρήσης, άρθρο 3, Α) και Ζ (περιοχή αναψυχής,

πολιτιστικών εκδηλώσεων και αθλητισμού - άρθρο 3, Ζ). Παρά το γεγονός ότι βρίσκονται έξω από τον αιτούμενο χώρο Α, αποτελούν αναγκαίες προαπαιτούμενες εργασίες για τη λειτουργία του και υποβαθμίζουν τις αρχαιότητες καθώς βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον τους.

Γ.5 Οι χωματόδρομοι - λατομικοί δρόμοι της ευρύτερης περιοχής (χάρτης, συν. 2, διπλή πράσινη γραμμή), δεν είναι σαφές σε ποια έκταση θα χρησιμοποιηθούν για τις λατομικές ανάγκες, ωστόσο θα εξυπηρετούν τα βαρέα οχήματα για τη μεταφορά του λατομευόμενου μαρμάρου και των στείρων υλικών πριν και μετά την επεξεργασία τους (ΜΠΕ ενδεικτικά σ. 2-2, 2-8, 10-2). Τονίζεται ότι οι δρόμοι αυτοί διέρχονται στο σύνολό τους από τις Ζώνες Α και Ζ ήπιων χρήσεων σύμφωνα με το ΠΔ της Πεντέλης (1988) και ικανό τμήμα τους διά του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου με τα αρχαία λατομεία .

Γ.6 Αρχαιότητες έχουν επίσης εντοπισθεί και αποτυπωθεί περί τα 230μ. δυτικά του αιτούμενου χώρου, στην κορυφή Πυργάρι (κατάλοιπα πύργου φρουκτωρίας, ανάλημμα και οικιστικά κατάλοιπα, βλ. χάρτη, συν. 2).

Γ.7 Στη σ. 8-8 της ΜΠΕ καθώς και αλλού (σ. 1-4, 2-1, 2-6, 6-35, 8-1, 9-3), αναφέρεται ότι «Ο χώρος έχει ΒΑκή έκθεση πρανάων και δεν είναι ορατός ο χώρος από τον οικισμό του Διονύσου ή της Ραπεντώσας». Τα σημεία αυτά είναι ανακριβή, καθώς ο λατομικός χώρος είναι άμεσα ορατός τόσο από τον περιφραγμένο αρχαιολογικό χώρο του Ιερού του Διονύσου (Ικάριον) (εικ. 7), που βρίσκεται μεταξύ του Διονύσου και της Ραπεντώσας, όσο και από τους ανωτέρω οικισμούς (εικ. 8).

Γ.8 Στη σ. 10-6 της ΜΠΕ στο κεφάλαιο 10.7.2 «Αντιμετώπιση επιπτώσεων στο ανθρωπογενές περιβάλλον - Πολιτιστική Κληρονομιά», αναφέρεται ότι «Ο λατομικός χώρος λειτουργούσε ως τέτοιος στο παρελθόν και μόνο μικρό μέρος αυτού, της τάξεως των 34 στρ. θα εκχερσωθεί. Συνεπώς δεν αναμένονται επιπτώσεις στους χώρους αυτούς από τη λειτουργία του λατομείου, και δεν απαιτούνται μέτρα. Σε κάθε περίπτωση στα πλαίσια της διαβούλευσης της παρούσας ΜΠΕ, θα γνωμοδοτήσουν εκ νέου οι αρμόδιες εφορείες αρχαιοτήτων και οποιαδήποτε παρατήρηση τους θα ενσωματωθεί στους περιβαλλοντικούς όρους.».

Συμφώνα με το αρχείο της Εφορείας μας, αιτήματα από ιδιώτες ή εταιρείες, για τη λειτουργία ή επέκταση λατομείων στη θέση αυτή κατά το παρελθόν δεν εγκρίθηκαν, τόσο πριν όσο και κατόπιν της έκδοσης του ΠΔ καθορισμού ζωνών προστασίας της Πεντέλης (1988), με το οποίο οριοθετήθηκαν ζώνες «λειτουργούντων λατομείων», με το σκεπτικό ότι η λειτουργία λατομείου είναι επιβλαβής άμεσα για το τοπίο της Πεντέλης, που έχει χαρακτηριστεί ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ενδεικτικά για τη Ζώνη Ε4, συν. 3-8).

Γ.9 Όπως ήδη αναφέρθηκε, σε πολλά σημεία της ΜΠΕ (ενδεικτικά σ.1-3, 2-2 και αλλού) αναφέρεται ότι «Η ευρύτερη περιοχή του παρόντος λατομικού χώρου ανήκει στην ζώνη (Ε) προστασίας του Πεντελικού όρους, καθορισθείσα ως λατομική ζώνη εξόρυξης μαρμάρων» και έτσι απεικονίζεται στον αντίστοιχο χάρτη «Χρήσεων και Κάλυψης Γης» (χάρτης ΜΠΕ-11).

Διευκρινίζεται ότι στο ΠΔ της Πεντέλης (1988) η λατομική ζώνη Ε οριζόταν ως ζώνη “λειτουργούντων λατομείων”. Η εκμετάλλευση στη Ζώνη Ε4, στην οποία εντάσσεται ο αιτούμενος χώρος Α, καθώς και οι χώροι Β, Γ και Δ, έπαυσε οριστικά το 1993 (προηγούμενη εκμεταλλεύτρια εταιρεία ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΑΡΜΑΡΑ Α.Ε. - 1963 έως 1993). Επιπλέον, δεν αναφέρεται ότι ο αιτούμενος χώρος Α στα ΝΔ, αμέσως ΒΑ αρχαίου λατομείου,

καταλαμβάνει τμήμα της Ζώνης Α (πηγή: geodata.gov.gr), η οποία καθορίζεται ως περιοχή αναψυχής, αθλητισμού και γεωργικής χρήσης (βλ χάρτη, συν. 2).

Γ.10 Σύμφωνα με τη ΜΠΕ (κεφ. 9.14 - σ. 9-18) η εταιρεία ΜΕΓΑΛΙΘΙΚΗ Α.Β.Ε. προτίθεται να εκμεταλλευτεί ταυτόχρονα εκτός από τον αιτούμενο χώρο Α έκτασης 243.810,90 τ.μ. (ο οποίος εμφανίζεται στην αντίστοιχη εικόνα ως ΛΧ1 – σ. 9-19) και άλλους 4 χώρους. Πρόκειται για τρεις όμορους χώρους προς τα Β/ΒΑ (εμφανίζονται ως ΛΧ2, ΛΧ3 και ΛΧ4 και αντιστοιχούν στους χώρους Β, Γ και Δ των εγκρίσεων για τις διερευνητικές εργασίες με συνολική έκταση 559.934,61τ.μ.) και ένα γειτονικό χώρο, ΛΧ5, σε μικρή απόσταση στα ανατολικά). Η ταυτόχρονη λειτουργία τους θα έχει «... αθροιστικές επιπτώσεις ειδικότερα όσον αφορά στην σκόνη και στο θόρυβο, με κύριους αποδέκτες τους οικισμούς Διόνυσου στα βορειοδυτικά και Ραπεντώσας στα βορειοανατολικά», άρα και τον αρχαιολογικό χώρο του ιερού του Διονύσου.

Στη σ. 10-2 αναφέρεται: «Δεν θα δημιουργούνται σωροί υλικών εντός του λατομικού χώρου. Τα στείρα υλικά από την παραγωγή τους στο μέτωπο της εξόρυξης, θα φορτώνονται και μεταφέρονται απευθείας στη μονάδα θραύσης - ταξινόμησης - παραγωγής μαρμαρόσκονης και αδρανών υλικών της εκμεταλλεύτριας εταιρείας, που θα εγκατασταθεί και θα λειτουργήσει σε γειτονικό λατομείο της ίδιας εταιρείας, στα Βόρεια του παρόντος λατομείου». Δεν αναφέρεται όμως, σε ποιον από τους παραπάνω χώρους θα αιτηθούν την εγκατάσταση αυτής της μονάδας και πως θα εξασφαλίζεται η σύνδεση με αυτόν.

Επομένως, σύμφωνα με τη ΜΠΕ, η λειτουργία του συγκεκριμένου Χώρου Α βασίζεται στην αδειοδότηση των όμορων χώρων Β, Γ, Δ (ΛΧ 2-4), και του παρακείμενου ΛΧ5 ή έστω ενός χώρου για την εγκατάσταση της μονάδας θραύσης - ταξινόμησης - παραγωγής μαρμαρόσκονης και αδρανών υλικών, η οποία προβάλλεται ως δεδομένη. Όλες αυτές οι εκτεταμένες και σύνθετες δραστηριότητες θα επιφέρουν απομείωση του όρους (βλ. σχέδιο ΜΠΕ-10), της κοιτίδας των μνημείων της αρχαίας τεχνολογίας και θρησκείας. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η αντιμετώπιση του χώρου Α μεμονωμένα δεν είναι δυνατή.

Εφόσον α) ο χώρος Α προβλέπεται να λειτουργήσει σε εξάρτηση με τουλάχιστον ένα ακόμη χώρο, και β) «... οι συγκεντρώσεις σκόνης και τα επίπεδα θορύβου, όταν θα λειτουργούν ταυτόχρονα 2 ή περισσότεροι λατομικοί χώροι, θα είναι μεγαλύτερα από τις υπολογισθείσες τιμές της παρούσας ΜΠΕ» οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις όπως παρουσιάζονται στην ΜΠΕ δεν αντιστοιχούν στο πραγματικό μέγεθος της συνολικής δραστηριότητας.

Γ.11 Η υπάρχουσα κατάσταση στον εγκαταλελειμμένο χώρο του ανενεργού λατομείου με τους σωρούς των αδρανών υλικών, αναμφισβήτητα θίγει τον αρχαιολογικό χώρο του ιερού του Διονύσου (Ίκάριον), με τον οποίο έχει άμεση και ανεμπόδιστη οπτική επαφή (εικ. 7), καθώς και τον χώρο των αρχαίων λατομείων, του Νυμφαίου, του σπηλαίου Νταβέλη, και των βυζαντινών μνημείων, με τα οποία γειτνιάζει. Η εκ νέου λειτουργία του χώρου των λατομείων είτε μεμονωμένα (χώρος Α), είτε στο σύνολό τους (χώροι Β – Δ), θα οδηγήσει σε περαιτέρω επιβάρυνση του τοπίου και των αρχαιολογικών χώρων.

Το έτος 2014, όταν πλέον ο αιτούμενος χώρος από «λειτουργούν λατομείο» είχε καταστεί «ανενεργό», εκδόθηκε ο Ν. 4277/2014 «Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας» (ΡΣΑ, - ΦΕΚ 156/Α/2014), συνυπογραφόμενος από τον Υπουργό Πολιτισμού μεταξύ 18 Υπουργών, σύμφωνα με τον οποίο:

α) μέρος του Στρατηγικού Προγράμματος Προστασίας και Διαχείρισης του Αττικού Τοπίου «...είναι η ανάκτηση και διαχείριση ανενεργών λατομείων και πρώην ΧΑΔΑ, με την αποκατάσταση του τοπίου και την απορρύπανση του περιβάλλοντος, με στόχο την απόδοσή τους ως χώρων αναψυχής, πολιτισμού και αθλητισμού.» (αρ.22, παρ.1 και 4).

β) «Ολοκληρώνεται το πρόγραμμα ανάκτησης και διαχείρισης ανενεργών λατομείων και πρώην Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ), με στόχο την αξιοποίησή τους με όρους βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης.» (άρ. 18, παρ.1γ),

γ) ο Ορεινός όγκος Πεντέλης «...χαρακτηρίζεται ως Περιφερειακό Πάρκο ... για τη διασφάλιση της απόλυτης προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων, και διαμορφώνεται σε έναν υπερτοπικό πόλο αναψυχής και πολιτισμού, με την ανάδειξη των αρχαίων λατομείων, την αποκατάσταση και ανάδειξη του τοπίου, την προστασία των αρχαιολογικών χώρων.» (παράρτημα VII, άρθρο 18, παρ.2),

δ) προσδιορίζεται το «Μητροπολιτικό Πάρκο Αρχαίων Λατομείων Πεντέλης: Πόλος πολιτισμού, αναψυχής, στη ζώνη προστασίας του Πεντελικού Όρους.» (παράρτημα VII, άρθρο 18, παρ.4, II),

ε) προωθείται ο «Τουρισμός φύσης – ήπιος ορεινός τουρισμός» με τη δημιουργία διαδρομών, δραστηριοτήτων και δικτύου μονοπατιών στους ορεινούς όγκους της Αττικής και «σε ενδιαφέρουσες περιβαλλοντικά ή αρχαιολογικά περιοχές, όπως τα αρχαία λατομεία Πεντέλης» (παράρτημα XIII, άρθρο 28, παρ.2).

Από τα παραπάνω, γίνεται σαφές ότι ενδεχόμενη επαναλειτουργία του αιτούμενου ανενεργού λατομείου αντίκειται στις κατευθύνσεις και ρυθμίσεις του ΡΣΑ για την περιοχή, σε αντίθεση με όσα αναφέρονται στη ΜΠΕ (σ. 5-8 έως 5-12).

Γ.12 Σύμφωνα με τη ΜΠΕ (σ. 2-18), «Οι φυτοτεχνικές εργασίες αποκατάστασης του χώρου, προβλέπεται να ξεκινήσουν σε 25 έτη από την έναρξη λειτουργίας, στους αναβαθμούς όπου θα έχουν ολοκληρωθεί οι εργασίες εκμετάλλευσης». Επομένως, οποιοδήποτε όφελος από την αποκατάσταση των λατομείων μετατίθεται στο απώτερο μέλλον και έρχεται σε αντίθεση με τις ήδη σχεδιαζόμενες δράσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του ΥΠΠΟΑ (βλ. παρακάτω).

Δ. ΠΕΝΤΕΛΗ - ΥΠΠΟΑ

Δ.1 Το ΥΠΠΟΑ διαχρονικά διά των αρμοδίων Εφορειών Αρχαιοτήτων, στοχεύοντας στην αποτελεσματικότερη προστασία και την ανάδειξη των μνημείων του Πεντελικού όρους, έχει προβεί σε εκτεταμένες εργασίες ανάπλασης – αποκατάστασης στους σπηλαιώδεις ναούς των Αγίου Σπυριδώνα και Νικολάου, στις Μονές Κοίμησης της Θεοτόκου Πεντέλης και Παντοκράτορος (Νταού) και στη Μονή Αγίου Νικολάου Καλησίων. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε η μελέτη στερέωσης-αποκατάστασης του βυζαντινού ναού των Αγίων Ασωμάτων ή Ταξιαρχών στο Καμάρι (περί τα 600μ νότια του αιτούμενου χώρου).

Δ.2 Τα έτη 2001 – 2002, το Υπουργείο Πολιτισμού προχώρησε στη συγκρότηση Επιτροπής η οποία προέβη σε επιτόπια μελέτη προς αντιμετώπιση αιτήματος της «Αττικής Οδού» για επιχωμάτωση με καθαρό χώμα σύγχρονων λατομείων στην Πεντέλη σε παρακείμενες θέσεις με σκοπό την αποκατάστασή τους. Στη συνέχεια διατυπώθηκαν από τη ΓΔΑΠΚ σχετικές προδιαγραφές για την «Προστασία και ανάδειξη των αρχαίων λατομείων της Πεντέλης και αποκατάσταση του Πεντελικού τοπίου» (συν. 9).

Δ.3 Κατόπιν ομόφωνης γνωμοδοτήσεως του ΚΑΣ εκδόθηκε η Υπουργική Απόφαση αρ. πρ. ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/38211/2397/27.6.2002 «Έγκριση προτάσεων προδιαγραφών μελέτης προστασίας και ανάδειξης των αρχαίων λατομείων του Πεντελικού Όρους» (συν. 10).

Δ.4 Στο πνεύμα της προαναφερθείσας Υπουργικής Απόφασης, η ΕΦΑ Ανατολικής Αττικής έχει περιλάβει στο εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2021 την εκπόνηση μελέτης προστασίας και ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου, αρχίζοντας από τη δημιουργία υποβάθρου για τον σχεδιασμό των επεμβάσεων στο χώρο και τα μνημεία, πρώτιστο όρο της Υ.Α.

Επιπλέον, έχει υποβάλει αίτημα χρηματοδότησης για ερευνητικό πρόγραμμα ψηφιακής περιήγησης με τίτλο «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ» σε συνεργασία με το Τμήμα Χημικών Μηχανικών ΕΜΠ, το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος και την εταιρεία Omega technology, στη Δράση «Συνέργειες Έρευνας και Καινοτομίας στην Περιφέρεια Αττικής», με Κωδικό Πρόσκλησης ΑΤΤ123 (ΑΔΑ: ΨΣΑΑ7Λ7- ΝΜΙ), στο πλαίσιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αττική 2014 – 2020».

Δ.5 Παράλληλα, το ΥΠΠΟΑ επεξεργάζεται πρόταση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία προσφάτως διαβιβάστηκε στην Υπηρεσία μας από το Γραφείο Γενικού Γραμματέα Πολιτισμού (16.4.2021 και 4.5.2021) που αφορά σε «Προγραμματική μελέτη (masterplan) ανάδειξης τοπίου και μνημείων Πεντελικού όρους». Ο αιτούμενος προς λατόμευση χώρος Α εκτείνεται μέσα στην προς ανάδειξη περιοχή. Η εν λόγω πρόταση ανάδειξης στη συγκεκριμένη θέση προβλέπει επιχωμάτωση - αποκατάσταση σε λατομεία, υποστηρικτικά έργα για την αναγέννηση της φύσης, μικροφράγματα, υδατοσυλλέκτες κ.α.

Η Εφορεία μας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3028/2002 και του Ν. 4685/2020 (παρ. 2 του άρ. 9), διαβιβάζει αρμοδίως στην Κεντρική Υπηρεσία του ΥΠΠΟΑ την εν θέματι ΜΠΕ για τις κατ' αρμοδιότητα ενέργειες.

Δεδομένου ότι:

α) ο αιτούμενος λατομικός χώρος Α βρίσκεται σχεδόν σε επαφή με τα αρχαία λατομεία της Πεντέλης, με αρχαιότητες στην κορυφή Πυργάρι και είναι άμεσα ορατός από τον αρχαιολογικό χώρο του Ιερού του Διονύσου (Ικάριον),

β) η επαναλειτουργία των λατομείων βλάπτει τους κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους και εν γένει τα μνημεία της Πεντέλης και υποβαθμίζει το περιβάλλον τους,

γ) μέρος του χώρου Α βρίσκεται εντός Ζώνης Α Πεντελικού και καταλαμβάνεται από αρχαίο λατομείο,

δ) αντίστοιχα αιτήματα λειτουργίας ή επέκτασης λατομείων στη θέση αυτή κατά το παρελθόν δεν εγκρίθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού,

ε) η λειτουργία των λατομείων εντός της Ζώνης Ε έχει παύσει εδώ και 28 χρόνια, καθώς, όπως τεκμαίρεται (έγγραφο αρ. πρ. 6471/11-11-1992 του ΟΡΣΑ) η τότε δραστηριοποιούμενη εταιρεία «Ελληνικά Μάρμαρα» δεν ανταποκρίθηκε επαρκώς στην αποκατάσταση της περιοχής (συν. 11).

στ) Ο Ν. 4277/2014 (ΡΣΑ) ορίζει την αποκατάσταση των λατομικών χώρων και την δημιουργία Περιφερειακού και Μητροπολιτικού Πάρκου στην Πεντέλη,

ζ) σύμφωνα με το ν. 4512/2018, παρ. 7 του άρ. 48 «... λατομικές περιοχές που έχουν ενεργοποιηθεί στο παρελθόν και έχουν περιέλθει σε αδράνεια πλέον της δεκαετίας αποχαρακτηρίζονται...»,

η) δεν αναδεικνύεται η έκταση της λατόμευσης και οι επιπτώσεις συνολικά της λατομικής δραστηριότητας και επεξεργασίας, καθώς το αίτημα υποβάλλεται αποσπασματικά, εφόσον οι ενδιαφερόμενοι αιτούνται τον χώρο Α μεμονωμένα και όχι σε συνδυασμό με τον χώρο λειτουργίας της μονάδας θραύσης - ταξινόμησης - παραγωγής μαρμαρόσκονης και αδρανών υλικών, με την οποία είναι άμεσα συνδεδεμένος, ούτε με το σύνολο και των τεσσάρων χώρων Β, Γ, Δ και Ε,

θ) έχουν ήδη πραγματοποιηθεί εργασίες ανάπλασης ανενεργών λατομείων στη θέση αυτή, όπως διαπιστώθηκε κατά την αυτοψία (εικ. 9),

ι) η επαναλειτουργία του λατομείου έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τη σχεδιαζόμενη από την Πολιτεία ανάδειξη της Πεντέλης (masterplan), με την προστασία των μνημείων και του τοπίου,

η Εφορεία εισηγείται την απόρριψη της ΜΠΕ για λόγους προστασίας των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Πεντέλης σύμφωνα με το Ν. 3028/2002 και την εκκίνηση της διαδικασίας για τον αποχαρακτηρισμό της Ζώνης Ε «των λειτουργούντων λατομείων» (ΠΔ 1988) ως λατομικής περιοχής (παρ. 7 του άρ. 48 του Ν. 4512/2018), καθώς και την εφαρμογή του Ν. 4277/2014.

Συνημμένα:

ο φάκελος της υπόθεσης

(αποστολή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)

Η Διευθύντρια της Εφορείας

Ελένη Ανδρικού
Αρχαιολόγος με βαθμό Α'